Grímur Thomsen:

En Privatskrivelse.

Kh. 1844.

En Privatskrivelse

til

den anden gamle Landsbypræst,

fra

hans gamle Ven, den første gamle Candidat,

som

Commentar over Herr Pastors *Epistola* til Sr. Magnus Eiriksson.

„Du præker vel i en Lygte, Troels!"
— Holberg: Barselst.

Kjøbenhavn.
I Commission hos Boghandler P. G. Philipsen.
Trykt i Bianco Lunos Bogtrykkeri.
1844.

Gode Gamle!

Jeg havde for et Par Aar tilbage i et Provindsblad læst nogle Artikler undertegnede „En gammel Landsbypræst", hvis gemytlige Lune og muntre Maneer ikke lidet behagede mig; da jeg derfor forleden Dag i Adresseavisen under „Kundskabsvæsen" saae averteret: „En anden gammel Landsbypræsts Epistola eller Sendebrev til Sr. Magnus Eiriksson", saa tænkte jeg, mon den Gamle er paafærde igjen med sin Humor, den vilde rigtigt gjøre Godt i disse tungsindige Tider.

Dette blev Anledningen til, at jeg i Forening med en Anden kjøbte dit lille Værk, gode Gamle. Jeg troede det var af hiin gamle Landsbypræst. Men da jeg, som du let vil kunne gjette, snart indsaae min Feiltagelse, og i Brevskriveren gjenkjendte dig, min gamle skikkelige Troels, der altid kunde meget Latin men lidet Religion, saa begyndte jeg at angre min Letsindighed, saaledes at kaste 12 Skilling bort, paa en Tid, hvor jo Alle spare, og du med, som jeg seer deraf, at dit lille Værk er udkommet paa en Andens Forlag — du som dog er en velnæret gammel Clericus, der sidder luunt i et fedt Kald med Degn, Smaaredsel og andre Præstelivets Beqvemmeligheder. Herpaa mærkede jeg strax den fornuftige Mand, den bedagede Pastor, den forsigtige Jyde. I alle disse Egenskaber stod din Skikkelse for mig, — thi jeg skimtede strax din runde rødmussede Person igjennem Anonymitetens Slør — som et lysende Exempel for alle „Fanatikere, Schwarmgeister" og unge Mennesker, saadanne som Hr. Eiriksson, der udgiver en Bog paa CIV og 627 Sider paa eget Forlag. Hvilken Daarskab! at sende en tyk Bog paa 731 Sider ud i Verden uden en Forläggers Haandspaalæggelser. Du derimod, o hvor klog! du lader dit tynde Værk paa 43 indføre i Verden af en Anden, som betaler alle Omkostninger ved dit Aandsaf-

koms Fremtræden i Litteraturen. Det forstaaer sig du har intet Honorar faaet, og kan derfor altid sige: „Jeg har selv gjort det, selv døbt det, selv foretaget Vandpaaøselsen og ikke taget noget derfor.“ Vel sandt, jeg priser din Uegennytte, veed at fri Daab er sjelden paa Landet, og vil med Glæde tilstaae, at paa Vandet er der ingenlunde sparet, men det var dog dit eget Foster, og Forlæggeren ved fulde fem.

Siden jeg saaledes er kommet ind i Passiaren med dig, saa vil jeg da skrive videre, hvad der falder mig ind. uden at bide Neglen eller belægge mine Ord; jeg veed det behøves ikke. For det første er du, som det sig bør en ærlig Jyde, ikke af de hidsige, men en besindig gammel Landsbypræst, intet „glubende Dyr“, men et tamt Huusdyr, som det kunde være een af dine egne Gjæs og godmodige Grise. For det andet veed jeg du læser mit Brev, ligesom du skrev dit til Hr. Eiriksson, efter Middagsbordet, naar du har styrket dig med een af bemeldte Grise, der ere godmodige nok til, den ene efter den anden at forsvinde ned i din ikke „daarlige Mave“, hvor der for det tredje ikke er Plads til „Hypochondrie“ og Ærgrelse, men kun til Sviin og Gjæs og atter Gjæs, dette, som du engang — ikke uden et let Anstrøg af Hypochondrie, der just klædte dig saa beundringsværdig — sagde til mig, „kjedelige Dyr, der er for stort til Een men for lidet til To.“ I en saadan betydningsfuld Tone, siger jeg, vil du læse mit Brev, i den Time, Fordøielsen gaaer for sig, medens du, strækkende dig paa Sophaen, der bugner under Vægten af dit velærværdige Legeme, ryger din Pibe. Derfor er det, at jeg rolig lader Pennen løbe, idet jeg veed at mit Brev skal til Een, hvis gode Hjerte og endnu bedre Mave sikkrer mig en velvillig Læser, og ham selv for al utidig Opbrusen og „Schwarmgeysterei.“

Dog maa du ikke troe, gode Gamle, at jeg i denne faste Tillid til din Constitution, letsindig vil friste din Godmodighed ved Nærgaaenhed og Ubesindighed, hvortil jeg da ogsaa er for gammel, jeg mosbegroede Candidat, som nu har været det i 21 Aar, og, i Tillid til dit gode Helbred, haaber at blive det i ligesaamange til, da der ikke er noget Kald i hele Kongeriget, jeg ønsker mig, uden netop dit. (Grundene hertil skal jeg en anden Gang fortælle dig). Naar jeg saaledes før kaldte din Bog „tynd“, saa maa du ikke troe at jeg har overseet hvor rigeligt du og Bogtrykkeren have spækket den med fremmede Ord og

fremmede Typer. Jeg mener blot, at dit lille Værk i sig selv er tyndt, forstaaer du, at din Bog saadan i egentligste Forstand er en tynd Bog.

Ikke vil jeg nægte, at jeg læste dit lille Værk med en egen Morelse, det bragte mig gamle gemytlige Historier i Erindring, fra vore Studenteraar, fra hiin længst forsvundne Tid, da du, som du i Noten Pag. 8 selv berører, hjalp til ved Bombeslukningen paa Amalienborg, og rap som en Brandsoldat kjørte Vand igjennem de brændende Gader. Besynderligt er det i Sandhed, hvorledes visse Tildragelser i Livet vende tilbage under forskjellige Forhold, ligesom et Omkvæd med en dyb Betydning. Saaledes er det med dit Vand og din Ildslukning. Ordet „Vandkudsk“ hvisker med en mystisk Susen igjennem dit Livs forskjellige Afsnit; ligesom Nissen i Eventyret, er det flyttet med dig som Philister fra Jylland til Kjøbenhavn, med Kandidaten fra Kiøbenhavn igjen til Jylland, og nu lyder det tredje Gang i Forbindelse med den gamle Landsbypræst fra Jylland over til Kjøbenhavn. At kjøre med Vand var i Grunden altid dit Kald, og du havde fra Barn af Genie for at slukke alt som hedder Ild, deels med Andres, deels, som Capitain Gulliver i Lilleput, med eget Vand.

Du taler om at følge med Tiden, og i Sandhed det gjør du. Netop nu, da der skrives meest om Vandvæsenets Forbedring her i Staden, sender du os en Slurk af Jert ferske Vand derovre fra din egen Post, jeg kan tænke som Bilag til Recepten for Herr Eiriksson (Pag. 23) hvor du tilraader ham koldt Vand Morgen og Aften. Det Bedste herved er den Udsigt du saaledes aabner til Mere, naar dette er brugt op; men saa skal du, for Effektens og din Forlæggers Skyld, redigere dit Avertissement i Adresseavisen paa følgende Maade: „Et nyt Partie Enandengammellandsbypræstvand paa Dunke à 24 Skilling er arriveret hos H. C. Klein.“ Publikum vil da maaskee troe, at det er en ny Sort Mineralvand og i den Tanke bide paa. Du vil synes, at jeg dvæler lidt vel længe ved Vandet, men deels holder jeg ligesom du og Herr Eiriksson meget af at drøfte en Sag udtømmende, deels er jo netop Vandet det Element, hvoraf dit lille Værk, saavel i dybere, som og anden Forstand, ligt en anden Anadyomene, er dukket op. Husk paa, det er netop „om Baptister og Barnedaab“ at det Skrift handler, som har givet dig Anledningen til dit Sendebrev, og du vil være enig med mig i at Vandet, her som ellers, er det skabende

Element. Var ei Vandet, vare der ingen Baptister, vare der ingen Baptister, saa var ikke Herr Eirikssons Skrift, og uden dette var endelig ikke din egen Epistola kommet til Verden. Denne Syllogisme haaber jeg du skal kunne fatte, og hermed vil jeg da gaae over til andre Ting.

Nu kunde jeg, som en gammel Ven, begynde med at foreholde dig det Upassende i, at du, en gammel Academicus og Landsbypræst, som det synes mig, altfor skurrilt omtaler en Gjenstand af den Vigtighed, som Religionen idetmindste for en Mand af din Stand maa antages at have; jeg kunde gjøre den ikke uinteressante Sprogbemærkning, at det virkelig er noget Graverende deri for Apostelen Paulus, naar du kalder ham „Povel"; han var vant til at høre sit Navn ordentligt udtalt paa Græsk, eller i Nødsfald paa Latin, men ikke paa Ramjydsk; heller ikke troer jeg den vise Salomon vilde finde sig synderligt smigret ved at see sine Ordsprog benævnede „Sprikworter." Jeg kunde forelægge dig det Samvittighedsspørgsmaal, hvad du egentlig vil udi Polemikken, Du, hvis Valgsprog jo er hiint gyldne: medium tenuere beati. Tog du det i den Betydning, hvori Studenten engang tog det, at „de Lykkelige ere tynde om Midten", saa kunde jeg endda finde mig i det; men da du just ikke er af de meget slanke, saa kan det ikke være din Mening. Heller ikke kan du tage det i den anden Forstand, at „de Lykkelige holde hinanden om Livet", da du jo har slaaet dig fra den Side af Epicuræismen, ihukommende et andet gyldent latinsk Ord: turpis amor senilis, og du maa derfor, paa sædvanlig Viis, forstaae det „om en gylden Middelvei." Vistnok er det nu, saaledes forstaaet, et gyldent Valgsprog, men jeg vilde dog, fra det polemiske Standpunkt, nok saa gjerne anbefale dig det i den første, i Studentens Betydning, da magre Folk unægteligt slaaes bedst, og, det jo klæder Folk, der, som du, ere letbevæbnede, ret godt, at de i sig selv ere raske og rørige. I modsat Fald komme de til at ligne en tyk Borgercorporal i Mundering, som puster under Armaturen, men en saadan har dog vel ikke foresvævet dig som Forbillede. Som en i de klassiske Forfattere bevandret Mand, erindrer du nok den store Cæsars Yttring, at han ikke var bange for fede og fuldblodige Mænd, saasom disse gjerne vare spagfærdige, men at det var den blege Cassius og den magre Cinna hvis urolige Hoveder han meest befrygtede. Saaledes forholder det sig saavel i Poli-

tik, som i Polemik, at de dygtige Spisere sjeldent ere de farligste Folk. Derfor bliv slank, og dette skeer lettest, hvis du i din gastronomiske Praxis er dit Valgsprog tro, og holder Middelveien.

Men hvis du nu, Gamle! virkelig i religieuse Materier, som du siger, holder Middelveien, hvis du altsaa hverken er varm eller kold, saa er du jo lunken, men er det ikke den Lunkne, hvorom det i Skriften hedder: „jeg spytter ham ud.“ Naar du kalder dig orthodox, saa maa det altsaa være Spas, det skulde da være i Biskop Warburtons Betydning af Ordet: „Orthodoxie er min doxy, Heterodoxie en anden Mands doxy“, og saaledes kommer du nemt nok til det, du bliver altsaa rettroende, fordi du har din Tro, jeg fordi jeg har min o. s. v. Men siden du i religieuse Materier har drevet din Toleranee saavidt, saalangt over Middelveien (hvormed jeg seer du altsaa heller ikke mener det for alvorligt), saa skulde du ikke præke herovre, præk du din Orthodoxie for dine orthodoxe Jyder, men indlad dig ikke med Heterodoxerne her i Staden. Og da du jo er Præstemand, saa lad ikke Schwarmgeisterne kikke dig for dybt i Kortene, thi de ville uden videre „spytte dig ud.“ Behold du din gyldne Middelvei for dig selv, Gamle! thi jeg frygter for at i Religionssager kan Tiden nu ikke mere bruge den. Som sagt, siden det saaledes hænger sammen med dig, saa har du ikke Ret til her at tale med, og naar du mener at have „vendt de samme Tendentser Ryggen,“ som Herr Eiriksson tvertimod kjækt vender Brystet, saa kan jeg ikke forstaae det anderledes, end at du, som det sømmer sig en af hine berømmelige Helte fra hint mindeværdige Slag ved Kjøge, har taget Flugten for de samme Fjender, som Herr Eiriksson kjækt holder Stand imod. Men hvorfor gaaer du hen og fortæller sligt? -- Fremdeles kunde jeg med exegetisk Alvor indlade mig med dig om den Anvendelse du har gjort af et Par Skriftsteder, men da jeg seer, at du i det Hele ikke ynder Exegetiken, og jeg selv jo heller ikke er synderligt stiv i samme, saa vil jeg ogsaa lade det fare. Intet af alt dette vil jeg udbrede mig over. Nei, det er andre Ting som jeg har paa Samvittigheden, og jeg vil da først og fremmest tale lidt med dig om din Anvendelse af den holbergske Methode. Ligesom denne Komikens udødelige Mester, som jeg aldrig noksom kan beundre, lægger du an paa at vække Latter ved din Stiil; men allerede deri stikker Feilen fra din Side, at man mærker, at du *lægger an derpaa.*

Sligt skal komme, eller idetmindste synes at komme, af sig selv. Allerede af den Grund er din forøvrigt roesværdige Stræben forfeilet. Man kan i det høieste sige at du er en stræbsom og flittig Komiker. Den eneste Fortjeneste ved den Maneer, hvorpaa din Komik er lagt an, hvis der overhovedet er en saadan, bliver Bogtrykkerens, som samvittighedsfuldt har trykket alle dine fremmede Ord med latinske Typer. Tillige fortjener du Roes som en nøiagtig Correcteur, der endog kunde aspirere til et Correcteurembede ved „Aftenbladet" eller „Berlingske." Det eneste Smiil dit hele Værk aflokkede mig, det aflokkede dit hele Værk mig. Du er saaledes kommet ind under dialektiske Bestemmelser, derved at du, netop ved ikke at være komisk, er bleven komisk. I det Hele har jeg fra vort første Bekjendtskab bestandig bemærket, at du, skjøndt ingenlunde nogen Skjønhed, dog har fundet en stor Naade i Frue Dialektikas Øine; saaledes er du meget tyk, og dog saa tynd; saaledes er du en Spidsborger, og dog saa god Borger; saaledes er du en Geistlig, og har dog saa lidet Geist og saaledes er du endelig, skjøndt selv ingen Dialektiker, en ypperlig Fjerboldt for Dialektiken, hvis den har Lyst til at vippe dig; hertil kunde jeg føie mange flere Beviser for bemeldte Dames gode Øie til dig, men vil dog lade det blive herved dennegang.

Nei, alvorlig talt, du skulde ikke have lagt an paa at være morsom, ikke lagt din Stiil holbergsk an, og allermindst i Forveien averteret for et høistæret Publikum, at det var din Agt at være den gemytlige Harcellist og Spøgefugl. Hvis du havde læst Herr Eirikssons Bog saaledes, som det sømmer sig en Præst, saa vilde du vel ikke engang være faldet paa at skrive i den Tone, thi, din bekjendte Letsindighed uagtet, maatte du dog i Kraft af dit gode Hjerte og øvrige Indvolde (viscera p. 20) have bemærket, at du havde med et begeistret Menneskes inderste og varmt udtalte Overbeviisning at gjøre, at her følgelig, saavel fra Indholdets Side, som og med Hensyn til den Skrivendes Personlighed, ikke var Plads for Narrestreger og Bondeløier. Der er endog noget Uhyggeligt i din Vrængen ad Alvoren; thi det du tager fra en latterlig Side, har ingen latterlig Side; Religionen og det religieuse Individ, der saaledes yttrer sig, at Overbeviisningens Varme og Inderlighed er umiskjendelig, har intet Komisk ved sig. Allerede heri røber du adskillig Mangel paa Anlæg for det

Komiske. Du anvender Hakon Jarls Replik til Olav Tryggvesøn imod Herr Eiriksson, og det forsaavidt ret træffende, som du derved stiller ham paa det rigtige, paa det christelige Standpunkt; men paa det første Vers nær passer den ikke. Vilde man derimod anvende samme Replik mod dig, saa gaaer det fortræffeligt an, med Undtagelse af første Vers. Thi:

„Man hører at Du est en Yngling gamle Landsbypræst!"

kan man af to Grunde ikke sige; deels er du dine tredsindstyve Aar godt bekjendt, ligesom man og tydeligt hører paa din Stemme, at du har mistet en Deel af dine Tænder, deels vilde det, med mindre du skulde gjøres til Helt i en græsk Tragoedie, være tre Stavelser formeget i Verset. „Kaadmundetheden" derimod, forenet med en Smule skaldet „Overmod", synes du i den sidste Tid at have anskaffet; i gamle Dage var du vel iblandt temmeligt overgiven, men altid grumme beskeden. Fraseet nu det Mislige i saaledes at gribe religieuse Materier an — som jeg iøvrigt aldeles henstiller til din Samvittighed, hvis Adresse jeg ikke har den Fornøielse at kjende, om hun nemlig boer i Kjelderen, Stuen eller paa første Sal i din Personlighed — saa burde du da virkelig have harcelleret med Fynd og Klem, og, siden Religionen og Herr Eirikssons religieuse Personlighed i den Henseende er skudfri, taget andre selv uvedkommende Punkter, og trukket dem ind i dit lille Værk. Du kunde saaledes have opholdt dig ved tilfældige Omstændigheder ved paagjeldende Bog og Personlighed, ved Trykfeil og Skriverfeil saavel i Bogen som Manden; en lille Fordreining af Sandheden kan en Gang imellem heller ikke skade. Var Autor skjævbenet og pukkelrygget, eller noget Lignende, saa havde det været et gefundenes Fressen for dig. Var en urimelig Mening indkommet i Bogen ved en absurd Trykfeil, det kunde du have hængt din Hat paa. Vel seer jeg af enkelte Steder i dit Værk, at denne Maade at fange Sagen an paa ikke just er en Hemmelighed for dig. Saaledes naar du (Pag. 40) lader Herr Eiriksson sige: „at han vil forfølge sine Modstandere som et glubende Dyr", men hvis du vil see efter i hans Bog Fortalen Pag. LXXIX, saa vil du finde, ligesom du jo nok ogsaa veed i Forveien, at det ikke er dem, men „deres Vildfarelser" han saaledes vil forfølge; eller naar du (Pag. 25) beskylder ham for Attentat paa *principium identitatis*, i det du siger, at han Pag. 2 spørger: „ere Baptisterne at ansee som Baptister", medens du klogeligt

udelader de to Ord: „eller Anabaptister“ Ligeledes bider du dig, af en godmodig Polemiker at være, vel fast i en Yttring af ham om en vis Lov; du vil dog vel ikke i disse Tider, da dine Landsmænd gebærde sig saa mandeligen, træde op som Lovens levende tobenede Bogstav. Vel seer jeg af dine Yttringer om den Maade, hvorpaa du røgter dit Kald, at du fast er ligesaa loyal, som en Droschehest eller andre saadanne fiirbenede Mønstre paa Lydighed og Legalitet. Men du kan derfor ikke forlange af Andre, allermindst af dem, for hvem Religion og Moral er det Høieste, at de skulde udfylde deres Livs Schema med samme Slags maskinmæssige Efterkommen af Autoriteternes Forskrifter, som den, hvormed du udfylder de dig af Cancelliet sendte Schemata. Thi den Formalismus, som du hos dig selv er naiv nok til at røbe, (idet du mener at det er ligegyldigt, enten de angivne Personer ere døde af de Sygdomme, som du i Schemaet indskriver, eller ikke, naar de blot komme ind under Rubrikken), er ikke tilstrækkelig til at danne et samvittighedsfuldt og ædelt Menneskes Existents.

Ved saadanne Punkter bliver du dog sjeldent længe, men vender stedse tilbage til det Religieuse, og det gaaer ikke an. Vel har nu dit Vids Søvnighed sin Urgrund i dette πρωτον ψευδος, i dette Hovedmisgreb, men den har dog faaet en endnu kraftigere Indflydelse paa Læserens Mellemgulv (herfra, maa du vide, kommer mærkværdigt nok Gaben og Gispen ligesaavel som Latteren) ved min gamle Vens egen Døsighed, da han satte sig til Forfatterskabet. Du maa bestemt, som Heiberg etsteds vittigt bemærker, føde din Musa med Smørrebrød, eller kanskee endnu solidere Spiser, som exempli gloria Skinkesteg, Boghvedegrød og Pressesylte. Dette har jeg før antydet, men holder ogsaa, som du, meget af at vende tilbage til mine Bemærkninger.

Fremdeles har du nu saa meget travlt med Herr Eirikssón for hans haarde Ord og Verbositet, i hvilken sidste Henseende du sammenstiller ham med en anden, „mere syndig“, Forfatter, hvis Tilstand du ogsaa letsindigt nok berører i din Bog (Pag 12). Dette Sidste maa jeg sige dig just ikke vidner om alle dine Indvoldes ufordærvede Tilstand. Der ere Forhold i Menneskelivet af en saa alvorlig Natur, at der skal mere end den blotte Letsindighed til for kaadt at spøge med saadanne, og saaledes forholder det sig ogsaa med den Forfatters Aandstilstand, som du, mildest talt, er ubesindig nok til at gjøre Løier med. Hvad Hr. Eiriks-

sons Høirøstethed angaaer, saa nægter jeg ikke at det Ordsprog: „det stille Vand har den dybe Grund", er et herligt Ord, men som det gaaer med Sententser i Almindelighed, saaledes og med denne, de halte gjerne iblandt: vilde Nogen f. Ex. beskylde dit Vand for at bruse i en vældig Bølgegang, da vilde det være en skammelig Insinuation, da det tvertimod glider sindigt hen som en Reudesteen, og dog er det, ligesaa lidt som denne, meget dybt. Her maa du ogsaa have misforstaaet Forfatteren. Det er tydeligt at mærke paa ham, at han troer der ere mange døve Øren hertillands, og derfor raaber han høit, hvilket jo ogsaa er i sin Orden. Om han med Hensyn til Døvheden har Ret eller ei, skal jeg ikke afgjøre; kun troer jeg ikke at sige formeget, naar jeg i al Ærbødighed formener, at der i det Mindste gives adskillige Tunghøre, og da Hr. Eirikssons Bog jo ikke blot er bestemt for et vist Antal, saa kunne jo dog disse have besynderlig Godt af, at der tales høit og tydeligt.

Det er i det Hele taget øiensynligt, at du har opfattet Herr Eiriksson og hans Virksomhed skjævt, dit hele Værk er en Misforstaaelse paa Misforstaaelse, og hvor kan det være anderledes. Han en vulkansk (her have vi det islandske Element som du kalder „glubende"), begeistret, men med Alt det, som et religieust Gemyt altid maa være, blid Natur; du derimod en sindig Landsbypræst, doven og magelig, men ikke uden lidt Malice, som hos dig viser sig i sin jydske Skikkelse, som Svinepolidskhed, og atter her peger hen paa dit Slægtskab med Huusdyrene. Hvor kan du altsaa harmonere med ham? Det eneste Middel, hvormed der kunde raades Bod herpaa, var, at I bleve personligt bekjendte, og hvem veed, om du da ikke tilsidst vilde komme til at elske ham, og til Afsked maaskee omfavne ham med en fed Mands hele Sentimentalitet og en Spidsborgers rigelige Taarestrøm.

Tillige forbausede det mig at see, hvorlunde du i dit lille Værk indskjærper Hr. Eiriksson at „man bør føre Krig med Fornuft." Denne Lære i sig selv er, som alle dine Sententser, gylden, men dens Fortolkning og Anvendelse kun uægte forgyldt. Her mærkede jeg først at det ikke var saa ganske rigtigt fat med din Logika. Den der fører Krig, han bekjæmper jo en Fjende; jo kraftigere han gjør det, desbedre; det er en klar Sag. At der existere saadanne Fjender benægter du ikke, men du mener man skal komplimentere Fjenden og give ham Douceurer,

førend man gjør Angrebet. Dette skeer paa følgende Maade. Man bukker dybt og siger læspende: maa jeg tage mig den ærbødige Frihed at sige Dem lige i Ansigtet, at De er en Vantro, en Øjentjener, en Skurk, eller hvad man ellers vil af saadanne smukke Ting; derpaa træder man nærmere og føier til: i Betragtning heraf skal jeg have den Ære at slaae Dem een paa Snuden, 2c. Du veed vel hvorledes det gaaer til i det engelske Parlament; der titulere de arrigste politiske og personlige Fjender hinanden saaledes: „den ædle Lord og Taler, for hvis Principer og Charakteer jeg har den meest ubetingede Agtelse", eller: „hvis Grundsætninger, og hele, saavel offentlige som private, Færd Ingen kan agte høiere end Jeg" o. s. v. Saa beskyldes den Paagjeldende, rigtignok sub rosa, for Bestikkelser, Bedragerier, egennyttige Handlinger og allehaande Uredelighed „hvilket alt være sagt uden nogen Forkleinelse for den ædle Lord, hvis store Værd og stoiske Moral Ingen kan skatte høiere end jeg." Er det ikke denne Fornuft du anbefaler, eller idetmindste en lignende? Nei, lad os kun være ærlige, og er det Herr Eirikssons Overbeviisning, at de Mænd, som han har angrebet, fortjene de Beskyldninger han gjør — og det maa jo være hans Overbeviisning — saa bør han tale reent ud, som en ærlig Mand. Istedetfor altsaa at anbefale ham hiin parlamentariske Fornuft i Taktiken, skulde du have godtgjort de Beskyldningers Urigtighed, som Herr Eiriksson fremfører, og dette vilde vist i mange Punkter have faldet dig lettere, end at faae dette Polemikkens Fornuftgiftermaal med Galanteriet upaatalt i Stand. Lys du til Ægteskab imellem din Borgemesterdyd Forsigtighed og Religionsiveren; lys til Ægteskab mellem Klogskab og Begeistring; der vil uden Tvivl En eller Anden, ligesom denne Gang jeg, forinden Vielsen komme og gjøre Indsigelser. Og saa taler du om „gode Kompagnier", „Tournure" og "Maneer", du, som i vore Studenteraar var Informator hos fire Spekhøkere og een Slagter, du, som var dandsende Medlem af „Skarnfjerdingen"*) og ordentligt Medlem i „Lirekassen"; det maa da være i den senere Tid, at du er kommet i gode Selskaber, skjøndt jeg sandt at sige i dit Værk ikke har mærket meget til den Lethed og Elegance, der udmærker den routinerede Selskabsmand,

---

*) Da dette Selskab ogsaa kaldes „Holbergs Minde", saa er det vel her, at du har gjort dine Forstudier i den holbergske Stiil.

eller til de fine Talemaader, som ere gjængse i den store Verden. Tvertimod, jeg gjenfinder med Glæde min gamle brede Troels, der paa sin Platfod tradsker hen ad Polemikkens støvede Farimagsvei. Saaledes finder jeg undertiden hos dig Spor af en ikke ganske luttret Smag, som t. Ex. den Maade hvorpaa du anvender det bekjendte: „Naar Himlen falder ned, saa skal vi fange Lærker", o. a. lign. Steder, samt især dine Bemærkninger om Autors Mave. Naar jeg til dig bruger lignende Yttringer, saa maa du erindre, at det er en heel anden Sag; thi 1. har jeg med en „Harcellist" at gjøre, du med en alvorlig religieus Individualitet; 2. taler jeg med en gammel Bekjendt, du med en dig fremmed Person; 3. kan du ikke tages paa en anden Maade; hvem kan blive alvorlig over dig? det alvorlige Gjensvar havde derimod fra dit Standpunkt overfor Herr Eiriksson været det eneste Rigtige.

Naar du fremdeles formener, at Herr Eiriksson ikke kjender Tiendeikke Hundrededelen af dem han skjærer over een Kam, og at han derfor ikke har Lov til at gaae løs paa Tidens almindelige Irreligieusitet, saa er du jo, min gamle Pastor! bleven stikkende i en numerisk Spidsborgerlighed, hvilken man lettest imødekommer med følgende Svar: Jo, Herr Eiriksson kjender dem Alle tilhobe, eller beviis det Modsatte, og nu kjender han Een til, nemlig S. T. dig, min gode, lunkne, velærværdige, skurrile, forsigtige Troels, hvis Indvolde (bestandig i den badenske Forstand) Intet kan varme, uden maaskee en Dram af den fuselfrie Nationale eller et Kruus Gammeløl.

Med Hensyn til Beskedenheden kan du rigtignok tale med, thi aldrig var en kleinmodigere Studiosus til end du; men, for at undgaae Misforstaaelse, maa jeg dog erindre dig om, at der er Forskjel paa Beskedenhed og Beskedenhed; der er nu t. Ex. den som Goethe tyder hen paa i følgende Sentents, som jeg vil lægge dig paa Hjertet: „Nur die Lumpen sind bescheiden"; denne sidste er just ikke værd at anbefale; saa er den romerske malus pudor, den falske Undseelse, og hele det Regiment af pjaltede Beskedenheder, som man har nok af i denne Verden. Jeg finder derfor, at det just ikke vidner om en meget ophøiet Anskuelse af Menneskeværdet, naar du regner Herr Eiriksson det til Last, at han sammenligner sig med „Jorden, der ei kan bringes udaf sit Løb" eller endog „Solsystemet." Jeg regner ham det til Last, at han ikke sætter sig høiere. Selv dig, min velnærede og, som du do ikke med Rette

kan nægte, „crasse" Ven, sætter jeg, formedelst den Aand og den Frihed som dog boer i dig, over enhver Naturkraft, over hvilketsomhelst Naturlegeme, og det netop desto høiere, jo fastere dette følger de engang bestemte Naturlove. Ja jeg gaaer endog saavidt, at jeg er i Tvivl om, hvilket der fra denne Side betragtet har meest Værd, dit lille Værk paa 43 Sider, eller — Solen med alle Planeter og Drabanter —, fradragne naturligviis alle derpaa sig befindende Fornuftvæsener og disses Frembringelser.

Du er blandt Andet ogsaa kommen til Skade med at omtale den hellige Skrift ikke saa meget geistlig endda. Jeg finder du benævner den noget despecteerligt „en gammel Bog, som iaar er ældre end den var ifjor." Tag dig lidt i Agt for Consequentserne af denne Yttring, thi naar du overfor den stiller Historien, saa burde du ogsaa erindre, at Bibelen er i eminent Forstand Historiens egen Bog, et evigt Orakel, en udødelig Sandsigerske, hvis Ord indeholde Løsninger af Gaader, der ere enhver Tidsbestemmelse unddragne og overgribende i Forhold til hvilkesomhelst historiske Perioder. Tal ikke letsindigt om den hellige Skrift, thi det sømmer sig ikke for en Præst, allermindst for En, som aldrig har været nogen esprit fort. Citeer heller ikke Shakspeare eller Islandsken; den første kan du naturligviis ikke fatte; og skjøndt jeg ikke kan have nogen grundet Mening derom, saa har jeg dog den nærgaaende Mistanke, at du ikke forstaaer ret Meget af den sidste. Du synes endog at være ubekjendt med Islændernes Fortjenester af den danske Kirke; idet det er undgaaet dig, at ligesom Thorvaldsen virkede for dens Kunstprydelse, saaledes lever Herr Eiriksson for dens aandelige Tarv, og medens Daabens indre Væsen ligger ham paa Hjerte, opoffrer Herr Repp sig for dens ydre Betingelser, idet han lader sig det være magtpaaliggende, at Kjøbenhavnerne kunne faae deres Børn døbte i ordentligt ferskt Vand, men ikke i „Aalesuppe." Shakspeare betræffende, saa kan Ingen forstaae ham, som ikke har et aandigt Blik paa Historien, men at dette ikke er Tilfældet med min gode gamle Ven, udviser jo hans hele lille Værk, der, skjøndt aldeles nyt i dobbelt Forstand, deels nemlig som udkommet i Juli 1844, deels som din Debut i Litteraturen, dog er gaaet den for din Førstefødte sørgelige Skjebne imøde, at maatte gjendøbes og dermed erholde føl-

gende nye Navn: „En Stemme fra Middelalderen til Herr Magnus Eiriksson fra en gammel Betlermunk."

Endelig synes det mig, at du, ligesom Herr Eiriksson, ynder det Vidtløftige endeel; det er jo i Grunden et forskrækkeligt stort lille Værk, som du har baaret til Litteraturen, men det kan jeg da endda begribe. Naar en Forfatter, som vil af med sin Skribent-Uskyldighed, første Gang faaer Blæk paa Tanden, saa er han jo gjerne, for ogsaa at bruge et latinsk Citat, non missura cutem, nisi plena cruoris hirudo. Fornemmelig gjelder det om de gamle Jomfruer, som længe have baaret paa hiin Uskyldighed. Vel er du optraadt som „selvbeskikket Prokurator" for dem, Herr Eiriksson har angrebet, men Længden er ikke altid Hovedsagen ved et Indlæg. Ogsaa det bebreider du ham forresten, at han, som du siger, „selvbeskikket" taler Herrens Sag, men i det Punkt er der ingen anden Forskjel paa ham og dig, end at han er Herrens, du derimod Biskopperne Mynster og Faber, samt Professor Martensens selvbeskikkede Advokat. Hvilken af de to Advokaturer er nu den ypperste? Der træder jeg dog Ingen for nær, naar jeg foretrækker den samme, som Herr Eiriksson, thi „imod Gud have alle Mennesker Uret" og Herren har jo noget Udestaaende med Enhver. Men der er dog een stor Forskjel paa Herr Eiriksson og dig. Du er nemlig „selvbeskikket" i en ganske anden og mindre fordeelagtig Forstand, end han. Jeg veed meget vel, at Ingen af de i Herr Eirikssons Skrift angrebne Mænd har henvendt sig til dig om at føre deres Sag; de Folk vilde klare adskilligt bedre for sig selv end du har gjørt; er heller ikke rimeligt, at de skulde skrive til Jydeland efter Advokat. Herr Eiriksson derimod er selvbeskikket i den Forstand som Enhver maa være det, der er opfyldt af Begeistring for noget Høiere. Vorherre beskikker Ingen til sin Sagfører, uden den, som beskikker sig selv. Den der ikke føler Kaldet hos sig, ham kan Herren ikke bruge. Derfor er den af Herren beskikkede i dybeste Forstand selvbeskikket. Der har du altsaa sagt Herr Eiriksson en glimrende Compliment, men det skal du ikke gjøre herefterdags naar du polemiserer, thi en Compliment fra en Vederpart tæller dobbelt imod andre Complimenter.

Meget mere har jeg nu ikke at sige dig denne Gang, thi at foreholde dig den Ubetydelighed, at du i dit Sendebrev til Herr Eiriksson aldeles har omgaaet Sagen selv, vilde jo være ubilligt; skal man for-

lange af den, der skriver imod en Bog, at han tager Hensyn til den Bogs Indhold, som han skriver imod? Nei det vilde være formeget at forlange; blot det velmeente Raad vil jeg give dig, at læse lidt bedre, hvad du vil omtale; thi saavel Bibelen, som Herr Eirikssons Bog, Shakspeare og Historien, synes det mig, du snarere haver læst en vis anden sortklædt aldrende Herre værdigt, end som det bør sig en gravitetisk og grundig gammel Landsbypræst. Vi to mosbegroede Academici kunne knapt forstaae os paa Historien og den nye Tid, men forstaae vi den ikke, hvorfor skulle vi da med ungdommelig Kaadhed gjøre, ei blot Bukkespring, men og hele Bukke i Aandens Rige, hvorfor skulle vi med en vanhellig Fod forplumre det Vand, vi dog ikke kunne svømme i? Jeg vil ingen Dom udtale om Herr Eirikssons Bog; kun det vil jeg hviske til dig, jeg troer den netop har, hvad Enkelte have villet nægte den, historisk Værd. Du kan troe, der er en Trang i Tiden til en varmere Tro og Fortrøstning, end den religieuse Lunkenhed og Apathie, som baade her og i andre Lande saa uhyggeligt berører En. Men udtaler den varmt og kraftigt en almindelig Trang, saa har den et Værd, der ikke forsvinder, om den end har sine Feil, og dem endda ikke saa ganske faa. Pas du først og fremmest som en god Hyrde paa de dig betroede jydske Faar, samt ellers paa dine Huusdyr og hele Avlsbrugen. Pas paa dine Høners Kaglen, men kagl ikke selv saa besynderligt udi Litteraturen. Gjør som jeg, pas din Dont; jeg gaaer og skjøtter mig selv og mine Informationer, men til Tiden og Historien staaer jeg i det Høieste i et Tilskuerforhold. En virksom Indgriben anmasser jeg mig ikke. Det skal du heller ikke; lader os vaage og bede, men o! lader os ikke kagle. Naar vi først lægge Æg, da ere vi nok selv modne til at flyve ud af Ægget til den anden Verden.

Og hermed lev vel min gamle Troels; Glem ikke din oprigtige Ven!